

TELEVİZYON DİYE BİR ŞEY VARMİŞ



Anı-İnceleme
Türkiye'de
Televizyonculuğun
Başlangıç Öyküsü
1951-1971 İTÜ TV Dönemi
Zeynep Şahin Tutuk
Burak Barutçu
Editör; Mehmet Karaca
İTÜ Vakfı Yayınları
İstanbul Kasım 2018, 302 sayfa

Ülkemizde çoğu insan televizyon yayınlarının TRT televizyonunun 1968 yılında yayın hayatına girmesiyle başladığını sanır. Gerçekte ise ilk televizyon yayını 1952 yılında İTÜ TV tarafından başlatılmıştır.

İTÜ TV'nin yayın öyküsü, bir mektupla başlar. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi öğretim üyelerinden Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü başkanı Prof. Dr. Mustafa Santur, 16 Temmuz 1951 tarihinde fakülte dekanlığına şu mektubu yazar:

" Son yıllarda mühim inkişaflar (gelişmeler) gösteren televizyon alanındaki tedrisatımızı geliştirmek, ileride memleketimize de girmesi mukadder (kaçınılmaz) olan televizyon tekniğinde tecrübeli elemanlar yetiştirmek maksadı ile yüksek frekans laboratuvarımızda küçük makyasta (ölçekte) bir tecrübi televizyon tesisi kurmak çok münasip olacaktır. Böyle bir tesis için gereken bazı cihazların isim ve özellikleri ilişik şartnamede gösterilmiş bulunmaktadır. Bu cihazların satın alınması için gerekli müdahalenin yapılmasını, derin saygılarımla rica ederim."

İTÜ yönetimi, Prof. Santur'un talebine olumlu yanıt veriyor. Ancak bir televizyon stüdyosu kurulabilmesi için gerekli cihazların hiçbiri Türkiye'de bulunmamaktadır. Bu aşamada, bir Hollanda şirketi olan ve Türkiye temsilciliği binası İTÜ Elektrik Fakültesi'nin hemen karşısında olan Philips, İTÜ TV'ye gerekli olan cihazları uygun koşullarda sağlıyor ve üstelik Prof. Santur'un televizyon yönetimi için düşündüğü Doçent Dr. Adnan Ataman'a Hollanda'da üç ay süreyle parasız olarak gerekli eğitimi veriyor.

İTÜ TV'nin gerçek kurucuları Mustafa Santur ve Adnan Ataman'dır. Bu ikilinin yoğun ve tutkulu çabalarıyla İTÜ TV, İTÜ'nün Taşkışla binasının çatı katındaki küçük bir mekanda yayın faaliyetine başlıyor. Başlangıçta haftada bir gün

ve 18-20 saatleri arasında yapılan yayın, içeriği zenginleştikçe 16-22 saatleri arasında yapılmaya başlanmış. Başlangıçtaki yayınlarda gösterilenler arasında Kore savaşını anlatan bir film varmış. İlk canlı yayın konukları ise ünlü gazeteci Burhan Felek olmuş. İTÜ TV'de Türkiye televizyon programcılığını başlatan isimler, Fecri Ebcioğlu, Halit Kıvanç, Sezen Cumhur Önal ve Altan Erbulak olmuş.

Gerçekte İTÜ TV, bir laboratuvar olarak kurulmuştu. Kurulmasındaki asıl amaç, öğrencilerin televizyon teknolojisini öğrenmesiydi. Nitekim yayınların sona erdiği 1971 yılına kadar, gerekli birçok cihaz, İTÜ'lü yüksek mühendisler tarafından İTÜ'nün imkanları kullanılarak yapılmıştı. Tamamen akademik amaçlarla kurulan TV, zamanla bu özelliğinin yanı sıra bir kültür hareketine ve aracına dönüşüyor.

İTÜ TV'nin ilk yayınları 1952 ilkbaharında başlıyor. O sırada İstanbul'daki TV alıcısı sayısı sadece 10'dan ibaret. İTÜ TV'nin kapatıldığı 1971 yılından, Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalının Magic Box Star 1 adıyla açıldığı 1990 yılına kadar ülkemizde sadece TRT'nin yayınları vardı. İlk renkli televizyon yayını ise 1984 yılında gerçekleştirildi.

İTÜ Vakfı Yayınlarından çıkan *Televizyon Diye Bir Şey Varmış* adlı eser işte İTÜ TV'nin bu 20 yıllık büyük ve renkli mücadelesine ışık tutuyor. Bu kitapta çok ayrıntılı olarak İTÜ TV'nin doğuş ve gelişme koşulları çok zengin kaynaklara dayanılarak ortaya konuluyor. Ayrıca teknik kuruluş sürecinin dışında, Safiye Ayla'dan Zeki Müren'e, İsmail Dumbüllü'den Haldun Dormen'e, Erol Evgin'den Halit Kıvanç'a, Erkan Yolaç'tan Fecri Ebcioğlu'na bir yıldızlar geçidinin öyküsü de var bu kitapta. Bu nedenle teknoloji tarihimizin yanı sıra kültür ve sanat tarihimizin de bilinmeyen birçok yönünü öğrenebiliyoruz, *Televizyon Diye Bir Şey Varmış*'dan. Çok iyi bildiğimiz şarkıların bilmediğimiz öyküleri, naif anılar, siyah-beyaz günlerin daha önce yayınlanmamış fotoğrafları, yazarı Zeynep Şahin Tutuk'un harika üslubuyla da birleşerek okuyucuyu artık çok uzakta kalmış fakat çok renkli bir dünyanın derinliklerine çekiyor.

Televizyon Diye Bir Şey Varmış, teknoloji ve kültür tarihimizin arakesitinde, bilinmeyen bir evreye güçlü bir ışık tutuyor.

Yazarlar hakkında:**Zeynep Şahin Tutuk**

Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nde (2006) onur

derecesi; yüksek lisans eğitimini Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Programı'nda (2014) birincilik ile tamamladı. Yüksek lisans tezini sosyal medya ve toplumsal cinsiyet üzerine hazırladı. Tez sonrası çalışmalarını da sosyal medya yönetimi, dijital itibar yönetimi, sanal iletişim üzerine yoğunlaştırdı. Mesleğe *Cumhuriyet* gazetesinde muhabir olarak başladı. Yaptığı haber ve araştırmalarla, TMMOB ŞPO Kent Planlama Basın Ödülü'nü aldı. Kariyerine kurumsal iletişim yöneticisi olarak devam etti. Önce Doğu Üniversitesi'nin, ardından İstanbul Teknik Üniversitesi'nin kurumsal iletişim koordinatörlüğünü yürüttü. Eş zamanlı olarak TRT Haber, NTV, WTC kanallarında yayınlanan farklı türlerdeki programlarda içerik editörlüğü yaptı. Tarihçi yazar Saffet Emre Tonguç'un *İstanbul ve Gece* ile *Kapalıçarşı* kitaplarının düzeltisini üstlendi. İTÜ Rektörlük Sanat Galerisi'nin 14 sayı yayınlanan elektronik dergisinin içeriklerini hazırladı ve sanatçı röportajları yaptı. Mesleki çalışmaları; sosyal medya yönetimi, dijital-basılı içerik üretimi ve yönetimi ile web projeleri üzerine yoğunlaşıyor. 2015 yılından bu yana kariyerine serbest zamanlı iletişim danışmanı olarak devam ediyor.

Burak Barutçu

Lisans eğitimini İTÜ Elektrik Mühendisliği Bölümü'nde (1994), yüksek lisans eğitimini İTÜ Nükleer Enerji Enstitüsü Nükleer Uygulamalar Anabilim Dalı'nda (1997) tamamladı. Ardından Hollanda'ya giderek, EPZ Borssele Nükleer Güç Santrali'nde doktora tezine yönelik bilimsel araştırma ve çalışmalar yürüttü. 1997-2003 yılları arasında İTÜ Nükleer Enerji Enstitüsü'nde, 2003-2007 yılları arasında İTÜ Enerji Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2007'den bu yana İTÜ Enerji Enstitüsü, Yenilenebilir Enerji Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapıyor. Akademik çalışmaları, rüzgar ve güneş enerjisi üzerine yoğunlaşıyor. Ayrıca Türk bilim ve teknoloji tarihi üzerine çalışmalar yürütüyor. *İstanbul Teknik Üniversitesi ve Mühendislik Tarihimiz* (2012, 2013) ile *Osmanlıda Gökküresi Kullanımı* (Osman Saib efendinin Ta'limü'l-Küre Risalesi) (2012) kitaplarının yazarları arasında yer alıyor.

ELEKTROMAGNETİK ALAN TEORİSİNİN TEMELLERİ



Mithat İdemem
Elektromagnetik Alan Teorisinin Temelleri,
Elektrostatik,
magnetostatik,
elektromagnetizma,
distribüsyon anlamında
maxwell denklemleri,
özel rölativite teorisi.
Yenilenmiş 4. Baskı
İTÜ Vakfı Yayınları,
İstanbul, 2015, 243 sayfa

Prof. Dr. Mithat İdemem'in elektromagnetizma teorisi için temel nitelikteki *Elektromagnetik Alan Teorisinin Temelleri* kitabının yenilenmiş 4. baskısı yayınlandı.

Prof. Dr. Mithat İdemem hem elektrik ve elektronik mühendisi hem matematikçi hem de teorik fizikçi. Daha özel olarak da elektromagnetizma kuramcısı. Prof. İdemem 1960'lı yılların sonlarından başlayarak günümüze kadar hem binlerce öğrenci yetiştirdi hem de elektromagnetizma teorisinin geliştirilmesine katkılarda bulundu.

Prof. İdemem'in İTÜ VAKFI Yayınları tarafından yayınlanan 243 sayfalık yenilenmiş bu eseri, temel varsayımlar başlıklı ilk bölümü izleyen elektrostatik, magnetostatik, magnetizma, distribüsyon anlamında Maxwell denklemleri ve özel rölativite teorisi başlıklı beş bölümden oluşuyor. Prof. İdemem'in 1970-1997 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde vermiş olduğu derslerin notları esas alınarak hazırlanmış bulunan bu kitap, okuyuculara (ister öğrenci olsun isterse meraklısı) elektromagnetik teoriyi modern bir görüşle tanıtmayı amaçlamaktadır. Kitap ayrıca elektromagnetik teorisinin temel kavramlarını kavramaya yardımcı olan ve gereksiz matematiksel güçlüklerden uzak çok sayıda problem içermektedir. Bu nedenle hem lisans hem de yüksek lisans düzeyindeki öğrenciler için temel bir kaynak niteliğindedir. Profesör İdemem'in kitabının çok önemli bir diğer özelliği de, elektromagnetizma teorisinin en gelişmiş biçimini sunarken aynı zamanda kısaca bu teorisinin gelişim tarihi hakkında da gereken bilgileri sunmasıdır. Bu nedenle bilimsel konuların eğitimi sırasında ilgili konudaki bilimsel bilgilerin gelişimi tarihine hemen hiç değinilmeyen ülkemizde bu kitabın farkı ortaya çıkmaktadır. Bilim tarihi bilgisi, bilimsel bilgilerin derinlemesine öğrenilmesi ve yaratıcı bilimsel düşünce yeteneğinin geliştirilmesi bakımından çok büyük bir önem taşımaktadır. Prof. İdemem'e göre maddenin temel davranışları, genellikle elektrik olaylarına dayanmakta

ve dolayısıyla da bu durum elektrik olaylarının kimya, fizikokimya, biyoloji vb. gibi doğa bilimlerinde de önem kazanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle konuları doğrudan doğruya elektrik olan elektrik ve elektronik mühendislerinin yanı sıra, konuları değişik türden doğa olayları olan (doktor, eczacı, biyolog, meteorolog, jeofizikçi, jeolog, tarımcı vb. gibi) kimselelerin de görevlerini iyi bir biçimde yapabilmeleri ancak elektrik olayının temelinde yer alan evrensel yasaların bilinmesiyle mümkündür. İşte bu kitabın amacı da sözü edilen dallarda üniversite eğitimi gören gençlere elektriğin temel yasalarını öğretmektir.

Prof. Dr. Mithat İdemen kitabının dördüncü baskısını yapması nedeniyle yazdığı önsözde diğer şeylerin yanı sıra şunları söylemektedir:

"Bu kitabın içerdiği konuları İTÜ'de okutmaya başladığım 1969 yılında, elektromagnetik teori neredeyse bir asırlık ömrünü tamamlamak üzereydi. Konunun ilk temel taşlarını oluşturan Coulomb, Ampere, Biot-Savart ve Faraday yasaları ise çok daha gerilerde kalmıştı. Bu zaman süresince söz konusu yasalar, bir yandan, gözlenen çok sayıda doğal olayın bilimsel açıklanmasını sağlayarak değişik bilim dallarının ve bilimsel felsefenin gelişmesine katkı sağlamış, diğer yandan da çok sayıda teknik uygulamanın önünü açarak uygarlığın gelişmesinde temel rol oynamıştı. Bununla beraber, hem ülkemizde hem de dünyanın diğer birçok ülkesinde bu teori, öğrencilere soyut ve matematik ağırlıklı görüldüğü için olsa gerek, mühendislik programlarında olması gerektiği gibi yer almıyordu. Bugün de durumun çok farklı olduğu söylenebilir. O günden bu yana geçen son yarım yüzyıl içinde de elektromagnetik teorisinin haberleşme, kontrol, tıp vb. dallarında, bir çırpıda sayılamayacak kadar çok, yeni uygulamaları oldu. Bu uygulamalar, şüphesiz konuyu sağlam temeller üzerinde öğrenmiş bulunan mühendislerin ve fizikçilerin başarısıdır. Söz konusu teoriyi ülkemizde, gereksiz matematik ayrıntılarla öğrencinin dikkatini dağıtmadan, ama gereken bilimsel berraklıktan da feragat etmeden sunmayı amaçlamış olan bu Türkçe kitabın dördüncü baskısının yapılabilir olması benim için sevindirici olmuştur."

Prof. İdemen'in 1970-1997 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde vermiş olduğu derslerin notları esas alınarak hazırlanmış bulunan bu kitap, öğrenciye elektromagnetik teoriyi modern bir görüşle tanıtmayı amaçlamaktadır. Kitabın bu konuda yazılmış klasik kitaplardan farkı, özellikle, elektromagnetik olayın distribüsyon niteliği ile rölativistik niteli-

ğini belirgin biçimde ön plana çıkarmasındadır. Böylece, bir yandan, değişik fizik bünyeye sahip ortamların arakesit yüzeyinde gözlenen süreksizlikler matematik teoremlerin geçerlilik koşulları çığnmeden belirlenebilmekte, diğer yandan da, birbirine göre düzgün hareket halinde bulunan gözlemcilerin aynı olayı nasıl gözleyeceği, konuya uzak görünen varsayımlara ihtiyaç duyulmadan açıklanabilmektedir. Bu görüşle, özel rölativite teorisi elektromagnetik teorisinin bir alt bölümüne dönüşmekte ve kolay bir biçimde anlaşılır hale gelmektedir. Kitap, elektromagnetik teorisinin temel kavramlarını kavramaya yardımcı olan, gereksiz matematik güçlüklerden uzak, çok sayıda problem içermektedir. Bu haliyle hem lisans hem de yüksek lisans derslerinde esas veya yardımcı kitap olarak izlenebilecek düzeydedir.

Yazar hakkında: Mithat İdemen

Mithat İdemen 1958 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Elektrik Fakültesi'nden yüksek mühendis unvanı ile mezun olduktan sonra İTÜ Makine Fakültesi Yüksek Matematik Kürsüsü'nde asistan olarak görev başlandı. Kazandığı bir NATO bursu ile 1960-1963 yılları arasında Paris (Sorbonne) Üniversitesi Fen Fakültesi Elektronik Enstitüsü'nde teorik fizik dalında doktora yaptı, yurda döndükten sonra İTÜ'de 1969'da matematik dalında doçent, 1975 yılında da Elektromagnetik Alanlar Kürsüsü'nde profesör oldu.

İTÜ'de değişik kademelerde 1997 yılına kadar sürdürdüğü öğretim üyeliği görevine ek olarak, TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi Uygulamalı Matematik Bölümü'nde de değişik düzeylerde araştırma uzmanı ve bölüm başkanı olarak görev aldı. 1981 yılında Sedat Simavi Bilim Ödülü, 1983'te TÜBİTAK Bilim Ödülü, 1997'de de İTÜ Vakfı Bilim Ödülü'nü alan İdemen, AMS (American Mathematical Society), SIAM (Society of Industrial and Applied Mathematics), IEEE (Institute of Electrical and Electronic Engineering) ve WIF (World Innovation Foundation) gibi uluslararası meslekî örgütlerin üyesidir. 1993 yılında TÜBA (Türkiye Bilimler Akademisi)'ya üye seçilen Mithat İdemen, Hükümet'in Akademi'ye müdahalesini protesto ederek 2011 yılında TÜBA üyeliğinden istifa etmiştir.

Mithat İdemen, elektromagnetik dalgaların yayılımına ilişkin temel nitelikteki araştırmaları nedeniyle 2005 yılında Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde Onursal Doktora payesi, 2008 yılında da Uluslararası MMET (Mathematical Methods in Electromagnetic Theory) Konferansı'nda N. A. Khizhnyak Ödülü aldı. ■